

Marek Misztal

HISTORIE I MIKROHISTORIE

**Program nauczania historii i społeczeństwa
w klasach IV-VI szkoły podstawowej**

Korfantów 2015

SPIS TREŚCI

	str.
CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU	3
PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO	5
UWAGI WSTĘPNE	5
KOMPETENCJE KLUCZOWE O CHARAKTERZE UNIWERSALNYM	6
ZADANIA SZKOŁY W PROCESIE EDUKACJI HISTORYCZNEJ I SPOŁECZNEJ	6
CELE KSZTAŁCENIA HISTORII I SPOŁECZEŃSTWA	7
TREŚCI NAUCZANIA - WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	7
PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW	12
PRZEGLĄD WYBRANYCH METOD I TECHNIK KSZTAŁCENIA	12
KRYTERIA OCENIANIA	16
POMOCNICZE KRYTERIA OCENIANIA (AKTYWNOŚCI)	25
POMOCNICZE KRYTERIA OCENIANIA (POSTAWY-SAMOCENA)	29
UKŁAD TREŚCI NAUCZANIA	30
KLASA IV	30
KLASA V	32
KLASA VI	35
PRZYKŁADY WYKORZYSTANIA ZASOBÓW REGIONALNYCH I LOKALNYCH W EDUKACJI HISTORYCZNEJ I SPOŁECZNEJ	39
KLASA IV	39
KLASA V	41
KLASA VI	43

CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU

Atrakcyjność działań edukacyjnych wiąże się zazwyczaj z optymalizacją wzajemnych oddziaływań nauczycieli i uczniów. Nie wystarczy operować w obrębie tzw. aktywizujących metod nauczania i uczenia się. Budując rangę edukacji trzeba pamiętać, że kluczowymi są relacje międzyludzkie. W procesie nauczania głównym nośnikiem informacji oraz podstawowym czynnikiem kształtującym umiejętności i postawy uczniów jest nauczyciel. Jego naturalna ekspresja, w tym kwalifikacje, osobiste kompetencje, zrozumienie ograniczeń tworzą obraz pedagoga. Samoświadomość nauczyciela pozwala na właściwe planowanie zajęć i dobór instrumentarium. Dzięki temu, przekaz mentora oraz zarysowujące się relacje z uczniem są autentyczne. Niewątpliwie popularyzując historię regionalną i lokalną można świadomie budować więzi międzyludzkie i upowszechniać wzorce osobowe. Poprzez odwoływanie się do przeżyć „zwykłych” ludzi uczestniczących w procesie dziejowym, edukacja historyczna stwarza możliwość lepszego zrozumienia związków przeszłości z teraźniejszością oraz ułatwia poszukiwanie własnej tożsamości kulturowej i etnicznej. Takie ujęcie czynników determinujących powodzenie procesu kształcenia sprawi, że pojawi się podczas zajęć element ulotny i trudny do zdefiniowania, acz nie do przecenienia – właściwa atmosfera. Coś, co czyni lekcje wydarzeniem oczekiwanych, niesamowitym, ważnym, zapamiętanym.

Program „Historie i Mikrohistorie” powstał w ramach projektu Edukacja bliska, realizowanego w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Korfantowie. Położono w nim nacisk na relacje międzyludzkie oraz emocjonalny stosunek do edukacji historycznej. Ma on wypływać z autentyczności przeżywania historii bliskiej uczniowi, którą często nazywamy regionalną. Jako praktyka historiograficzna, regionalizm może być pojmowany jako projekcja dziejów historycznie ukształtowanej przestrzeni terytorialnej, tj. wydzielonego obszaru. W edukacji możliwe jest także kompleksowe ujęcie procesu historycznego, w którym tematy wiodące przeplatają się z lokalnymi i regionalnymi na zasadzie równoważnych. Dla potrzeb programu eksploracji poddano głównie region śląski, w tym ziemię gminy Korfantów. Przykłady zdarzeń, miejsc oraz postaci związanych z regionem śląskim pozwalają na to, by w reprezentatywny sposób odnieść się do głównych wątków edukacyjnych przewidzianych podstawą programową. Służyć temu będą udokumentowane badania mikrohistoryczne oraz aktywna postawa nauczyciela i uczniów wyrażająca się m.in. w realizacji wycieczek przedmiotowych, projektów lokalnych oraz działań systematyzujących i dokumentacyjnych.

Jednym z filarów edukacji jest współpraca z biblioteką szkolną, w zakresie wykorzystania jej zasobów w działalności poznawczej i kształcącej. Pamiętajmy przy tym, że we współczesnej szkole biblioteka wdraża uczniów do samokształcenia, poprzez promocję różnorodnych źródeł informacji, w zakresie indywidualnych zainteresowań dziecka jak i w korelacji z poszczególnymi edukacjami. Tym samym, nauczyciel biblioteki wspiera realizację podstawy programowej kształcenia ogólnego oraz kształtuje umiejętności odbioru i oceny informacji. Dla edukacji historycznej i społecznej najistotniejsze są kompetencje: wyjaśniania procesów i zjawisk (często w oparciu o subiektywne przesłanki), selekcyjonowania informacji i zdarzeń,

hierarchizacji, tworzenia związków przyczynowo-skutkowych, wreszcie wysnuca oceny i konkluzji. Natłok informacji oraz interpretacji faktów naraża młodego człowieka na niebezpieczeństwo manipulacji. Stąd właśnie w edukacji historycznej i społecznej jest miejsce na kształtowanie w uczniu samodzielności w ocenie zjawisk i ludzi oraz sceptycyzmu.

Istotne jest również wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie kształcenia oraz komunikowania się nauczyciela z uczniami. Ta kompetencja jest nieodzowna w przygotowaniu dziecka do życia w społeczeństwie informacyjnym. Niewątpliwie, wykorzystanie TIK uatrakcyjni proces kształcenia. W programie wzmocniono także funkcję oceniania kształtującego oraz aktywizowanie rodziców na rzecz udziału w procesie oceny i samooceny dziecka. Z punktu widzenia form organizacyjnych oraz metodologii pracy, program zakłada m.in.: popularyzowanie wytworów uczniów oraz efektów pracy w ramach dobrych praktyk, aktywizowanie uczniów na rzecz realizacji projektów mikrohistorycznych, pozyskanie do współpracy placówek muzealnych oraz badawczych, organizowanie cyklicznych wycieczek tematycznych w ramach modułu „Mobilny Klub Historyczny”, angażowanie dzieci na rzecz integracji środowiskowej i budowanie poczucie wspólnoty poprzez organizację projektów lokalnych. Istotną częścią programu jest moduł „Kresowiaci i Ślązacy”, który ma otworzyć dzieci na aspekt wielokulturowości Śląska Opolskiego.

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO

UWAGI WSTĘPNE

Podstawa programowa kształcenia ogólnego w szkole podstawowej została określona w załączniku nr 2 do rozporządzenia MEN z 30 maja 2014 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U.2014.803). We wstępie dokument ten określa zadania szkoły w zakresie kształcenia ogólnego oraz kompetencje kluczowe rozumiane jako wiedzę, umiejętności oraz postawy, które uczeń szkoły podstawowej powinien zdobyć w trakcie edukacji. Do głównych celów kształcenia zaliczono:

- przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów;
- zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- kształtowanie u dzieci i młodzieży postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

W zakresie postaw formowanych u uczniów w procesie kształcenia wskazano m.in.: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawczą, kreatywność, przedsiębiorczość, kulturę osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, zdolność do podejmowania inicjatyw, do pracy zespołowej oraz poszanowanie tradycji i kultury własnego i innych narodów. Wydaje się, że w szczególności sposób edukacja historyczna i społeczna świetnie wpisuje się w proces realizacji tak zarysowanych celów.

Podstawa programowa zawiera siedem kompetencji kluczowych o charakterze uniwersalnym (odnoszących do wszystkich edukacji) oraz pięć – odnoszących się do historii i społeczeństwa, w zakresie: chronologii historycznej, analizy i interpretacji, tworzenia narracji historycznej, rozbudzania zainteresowań problematyką społeczną oraz umiejętności współdziałania w sprawach publicznych. W zakresie treści nauczania wyodrębniono 29 haseł tematycznych, którym przyporządkowano wymagania szczegółowe. Dodatkowo doprecyzowano zalecane warunki i sposób realizacji przedmiotu historia i społeczeństwo.

KOMPETENCJE KLUCZOWE O CHARAKTERZE UNIWERSALNYM

1. **Czytanie** – rozumiane zarówno jako prosta czynność oraz jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny ucznia oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa.
2. **Myślenie matematyczne**, tj. umiejętność korzystania z podstawowych narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz prowadzenia elementarnych rozumowań matematycznych.
3. **Myślenie naukowe** – umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa.
4. **Komunikowanie się** w języku ojczystym i w języku obcym, zarówno w mowie, jak i w piśmie.
5. **Posługiwanie się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi** (TIK), w tym także dla wyszukiwania i korzystania z informacji.
6. **Uczenie się**, w celu zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji.
7. **Kształtowanie umiejętności pracy zespołowej**.

ZADANIA SZKOŁY W PROCESIE EDUKACJI HISTORYCZNEJ I SPOŁECZNEJ

Kształtowanie u uczniów postaw:

1. **zaangażowania w działania obywatelskie**: uczeń angażuje się w działania społeczne;
2. **wrażliwości społecznej**: uczeń dostrzega przejawy niesprawiedliwości i reaguje na nie;
3. **odpowiedzialności**: uczeń podejmuje odpowiedzialne działania w swojej społeczności, konstruktywnie zachowuje się w sytuacjach konfliktowych;
4. **poczucia więzi**: uczeń odczuwa więź ze wspólnotą lokalną, narodową, europejską i globalną;
5. **tolerancji**: uczeń szanuje prawo innych do odmiennego zdania, sposobu zachowania, obyczajów i przekonań, jeżeli nie stanowią one zagrożenia dla innych ludzi; przeciwstawia się przejawom dyskryminacji.

Zapewnienie właściwych warunków procesu kształcenia, w ramach którego uczniowie:

1. mają dostęp do różnych źródeł informacji i różnych punktów widzenia;
2. biorą udział w dyskusjach na forum klasy i szkoły;
3. mają realny wpływ na wybrane obszary życia szkoły, m.in. w ramach samorządu uczniowskiego;
4. budują swoje poczucie wartości i sprawstwa w życiu społecznym oraz zaufanie do innych.

CELE KSZTAŁCENIA HISTORII I SPOŁECZEŃSTWA

1. Chronologia historyczna.

- Uczeń posługuje się podstawowymi określeniami czasu historycznego: okres p.n.e., n.e., tysiąclecie, wiek, rok; przyporządkowuje fakty historyczne datom; oblicza upływ czasu między wydarzeniami historycznymi i umieszcza je na linii chronologicznej; dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością.

2. Analiza i interpretacja historyczna.

- Uczeń odpowiada na proste pytania postawione do tekstu źródłowego, planu, mapy, ilustracji; pozyskuje informacje z różnych źródeł oraz selekcjonuje je i porządkuje; stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych i współczesnych.

3. Tworzenie narracji historycznej.

- Uczeń tworzy krótką wypowiedź o postaci i wydarzeniu historycznym, posługując się poznanymi pojęciami; przedstawia własne stanowisko i próbuje je uzasadnić.

4. Zainteresowanie problematyką społeczną.

- Uczeń ma nawyk dociekania w kontekście społecznym – zadaje pytania „dlaczego jest tak, jak jest?” i „czy mogłoby być inaczej?” oraz próbuje odpowiedzieć na te pytania.

5. Współdziałanie w sprawach publicznych.

- Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Refleksja nad sobą i otoczeniem społecznym. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, w czym wyraża się odmienność i неповtarzalność każdego człowieka;
- 2) podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspokajania;
- 3) wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu oraz wskazuje przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny;
- 4) wyraża opinię na temat kultywowania tradycji i gromadzenia pamiątek rodzinnych;
- 5) charakteryzuje społeczność szkolną, z uwzględnieniem swoich praw i obowiązków;
- 6) podaje przykłady działań samorządu uczniowskiego w swojej szkole;
- 7) tłumaczy, odwołując się do przykładów, na czym polega postępowanie sprawiedliwe;
- 8) wyjaśnia, w czym przejawia się uprzejmość i tolerancja;
- 9) podaje przykłady konfliktów między ludźmi i proponuje sposoby ich rozwiązywania.

2. „**Mała Ojczyzna**”. Uczeń:

- 1) opisuje swoją „małą Ojczyznę”, uwzględniając tradycję historyczno-kulturową i problemy społeczno-gospodarcze;
- 2) zbiera informacje o rozmaitych formach upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości „małej Ojczyzny”;
- 3) wskazuje na planie miejscowości, siedzibę władz lokalnych i na przykładach omawia zakres działań oraz sposoby powoływania władz.

3. **Ojczyzna**. Uczeń:

- 1) wymienia i tłumaczy znaczenie najważniejszych świąt narodowych, symboli państwowych i miejsc ważnych dla pamięci narodowej;
- 2) wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski;
- 3) wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce i na wybranych przykładach opisuje ich kulturę i tradycje oraz wymienia miejsca największych skupisk Polaków na świecie.

4. **Państwo**. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, w czym wyraża się demokratyczny charakter państwa polskiego, używając pojęć: wolne wybory, wolność słowa, wolne media, konstytucja;
- 2) wymienia organy władzy w Rzeczypospolitej Polskiej: parlament, prezydent, rząd, sądy i omawia najważniejszą funkcję każdego z tych organów w systemie politycznym;
- 3) podaje przykłady praw i obowiązków obywateli Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) omawia wybrane prawa dziecka i podaje, gdzie można się zwrócić, gdy są one łamane.

5. **Spółceństwo**. Uczeń:

- 1) wyjaśnia znaczenie pracy w życiu człowieka i dostrzega jej społeczny podział;
- 2) opisuje różne grupy społeczne, wskazując ich role w społeczeństwie;
- 3) podaje przykłady ważnych problemów współczesnej Polski, korzystając z różnych źródeł informacji (od osób dorosłych, z prasy, radia, telewizji, Internetu).

6. **Wspólnota europejska**. Uczeń opowiada o uczestnictwie Polski we wspólnocie europejskiej, używając pojęć: Unia Europejska, europejska solidarność, stosunki międzynarodowe, oraz rozpoznaje symbole unijne: flagę i hymn Unii Europejskiej (Oda do radości).

7. **Problemy ludzkości**. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, co oznacza powiedzenie: „świat stał się mniejszy” i wskazuje przyczyny tego zjawiska;
- 2) opisuje i ocenia na przykładach wpływ techniki na środowisko naturalne i życie człowieka;
- 3) wymienia korzyści i niebezpieczeństwa korzystania z mediów elektronicznych;
- 4) opowiada o przejawach nędzy na świecie oraz formułuje własną opinię o działaniach pomocowych podejmowanych przez państwa lub organizacje pozarządowe;
- 5) wyjaśnia na przykładach przyczyny i następstwa konfliktów zbrojnych na świecie.

8. **Historia jako dzieje**. Uczeń:

- 1) odróżnia historię rozumianą jako dzieje, przeszłość od historii rozumianej jako opis dziejów przeszłości;
- 2) wyjaśnia, na czym polega praca historyka;

- 3) podaje przykłady różnych źródeł historycznych i wyjaśnia, dlaczego należy je chronić.
9. **Fundamenty Europy.** Uczeń:
 - 1) wyjaśnia znaczenie wynalazku pisma dla wspólnoty ludzkiej;
 - 2) opisuje życie w Atenach peryklejskich, używając pojęć: teatr, filozofia, bogowie olimpijscy (Zeus, Atena, Apollo), mity (Herakles, Odyseusz), olimpiada;
 - 3) charakteryzuje osiągnięcia Rzymu, używając pojęć i terminów: prawo rzymskie, drogi, wodociągi;
 - 4) opisuje narodziny chrześcijaństwa i jego rozpowszechnianie w czasach starożytnych.
10. **Państwo polskie za Piastów.** Uczeń:
 - 1) opowiada legendy o Piaście i Popielu oraz Lechu, Czechu i Rusie, a także rozpoznaje cechy charakterystyczne legendy;
 - 2) wskazuje na mapie Gniezno i państwo Mieszka I;
 - 3) opisuje panowanie Mieszka I, umiejscawiając je w czasie i używając pojęć: plemię, gród, drużyna, książę;
 - 4) opowiada historię zjazdu gnieźnieńskiego, uwzględniając postacie: św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III;
 - 5) wskazuje na mapie Kraków i państwo Kazimierza Wielkiego, umiejscawiając je w czasie;
 - 6) opowiada o panowaniu Kazimierza Wielkiego, z uwzględnieniem powstania Akademii Krakowskiej i uczy u Wierzyńka.
11. **Mnisi.** Uczeń:
 - 1) opisuje klasztor średniowieczny i tryb życia mnichów, używając pojęć: zakon, reguła, ubóstwo;
 - 2) charakteryzuje postać św. Franciszka z Asyżu.
12. **Rycerze.** Uczeń:
 - 1) charakteryzuje zamek średniowieczny i jego mieszkańców;
 - 2) opisuje charakterystyczne cechy wzoru osobowego średniowiecznego rycerza.
13. **Mieszczanie.** Uczeń:
 - 1) opisuje miasto średniowieczne, używając pojęć: kupiec, rzemieślnik, cech, burmistrz, samorząd miejski, rynek, mury miejskie;
 - 2) porównuje warunki życia w mieście średniowiecznym i współczesnym.
14. **Chłopi.** Uczeń:
 - 1) opisuje warunki życia na wsi średniowiecznej;
 - 2) porównuje życie chłopca z życiem rycerza i mieszczanina.
15. **Odkrycie Nowego Świata.** Uczeń:
 - 1) umieszcza Krzysztofa Kolumba i jego pierwszą odkrywczą wyprawę w czasie i w przestrzeni;
 - 2) opisuje odkrycie Krzysztofa Kolumba, używając pojęć: karawela, Nowy Świat, Indianie, broń palna;
 - 3) wymienia następstwa wypraw odkrywczych dla Europy i dla Ameryki.
16. **Mikołaj Kopernik i jego odkrycie.** Uczeń:
 - 1) opowiada o życiu Mikołaja Kopernika, używając pojęć: uczony, astronom, odkrycie naukowe;
 - 2) opisuje i umieszcza w czasie odkrycie Mikołaja Kopernika, wyjaśniając, co znaczy powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”.

17. **Jadwiga i Jagiello.** Uczeń:
 - 1) wskazuje na mapie Wielkie Księstwo Litewskie;
 - 2) wyjaśnia przyczyny unii polsko-litewskiej;
 - 3) charakteryzuje osobę Jadwigi i wymienia jej zasługi dla kultury polskiej;
 - 4) opowiada o przyczynach i skutkach bitwy pod Grunwaldem.
18. **Dwór Jagiellonów.** Uczeń opisuje życie dworskie na Wawelu w okresie panowania Zygmunta, używając pojęć: dwór, pałac, komnata, arras.
19. **Polski szlachcic.** Uczeń:
 - 1) charakteryzuje obowiązki szlachcica wobec państwa, używając pojęć: sejm, sejmik, pospolite ruszenie;
 - 2) opisuje działalność gospodarczą polskiej szlachty, używając pojęć: folwark, pańszczyzna, kmiecie, spichlerz, splaw rzeczny – Wisła do Gdańska.
20. **Rzeczpospolita Obojga Narodów.** Uczeń:
 - 1) wyjaśnia, na czym polegała unia lubelska i wskazuje na mapie Rzeczpospolitą Obojga Narodów;
 - 2) opisuje, w jaki sposób dokonywano wyboru króla, używając pojęć: elekcja, pole elekcyjne, koronacja.
21. **Rzeczpospolita w XVII w.** Uczeń:
 - 1) sytuuje w czasie i omawia wydarzenia potopu szwedzkiego, z uwzględnieniem obrony Częstochowy i postaci Stefana Czarnieckiego;
 - 2) sytuuje w czasie i opisuje wyprawę wiedeńską Jana III Sobieskiego, używając pojęć: oblężenie, odsiecz, sułtan, husaria.
22. **Upadek I Rzeczypospolitej.** Uczeń:
 - 1) podaje przykłady naprawy państwa polskiego za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, z uwzględnieniem Konstytucji 3 maja;
 - 2) omawia i sytuuje w czasie wydarzenia powstania kościuszkowskiego, używając pojęć: naczelnik powstania, przysięga Kościuszki, kosynierzy;
 - 3) wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do upadku państwa polskiego, podaje datę III rozbioru.
23. **Formy walki o niepodległość.** Uczeń:
 - 1) umiejscawia w czasie powstanie listopadowe i powstanie styczniowe;
 - 2) wymienia cele walki powstańców oraz przykłady represji zastosowanych wobec społeczeństwa po przegranych powstaniach;
 - 3) omawia, na wybranym przykładzie, walkę o język polski w nauczaniu;
 - 4) zbiera z różnych źródeł informacje o zasługach dla kultury polskiej: Jana Matejki, Stanisława Moniuszki, Henryka Sienkiewicza i Stanisława Wyspiańskiego.
24. **Życie na emigracji.** Uczeń:
 - 1) wskazuje na mapie państwa, które przyjęły najwięcej emigrantów z ziem polskich;
 - 2) rozróżnia emigrację polityczną i zarobkową;
 - 3) zbiera z różnych źródeł informacje o zasługach dla kultury polskiej: Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Marii Skłodowskiej-Curie, Heleny Modrzejewskiej.
25. **Miasto przemysłowe.** Uczeń:
 - 1) opowiada o rozwoju uprzemysłowienia w XIX w., używając pojęć: maszyna parowa, kolej żelazna, statek parowy, silnik elektryczny, telegraf, fabryka;

- 2) wskazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione miasta na ziemiach polskich;
 - 3) rozróżnia rzemieślnicze i fabryczne (maszynowe) formy produkcji;
 - 4) opisuje warunki pracy w XIX-wiecznej fabryce.
26. **Odrodzenie państwa polskiego.** Uczeń:
- 1) wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej oraz wymienia jej sąsiadów;
 - 2) wymienia czynniki decydujące o odzyskaniu niepodległości przez Polskę;
 - 3) zbiera informacje o zasługach dla państwa polskiego Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego.
27. **Polska w okresie II wojny światowej.** Uczeń:
- 1) wskazuje na mapie państwa, które dokonały agresji na Polskę;
 - 2) podaje charakterystyczne cechy polityki Stalina i Hitlera wobec własnych społeczeństw i państw podbitych;
 - 3) charakteryzuje życie ludności na okupowanych terytoriach Polski, z uwzględnieniem losów ludności żydowskiej;
 - 4) omawia formy oporu społeczeństwa wobec okupantów;
 - 5) opisuje postawę ludności cywilnej i żołnierzy powstańczej Warszawy.
28. **Polska Rzeczpospolita Ludowa.** Uczeń:
- 1) wskazuje na mapie granice Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i wymienia jej sąsiadów;
 - 2) opowiada o Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, używając pojęć: odbudowa zniszczeń wojennych, awans społeczny i likwidacja analfabetyzmu, planowanie centralne, zależność od ZSRR, dyktatura partii komunistycznej, cenzura, opozycja demokratyczna.
29. **Solidarność i powstanie III Rzeczypospolitej.** Uczeń:
- 1) wskazuje na mapie III Rzeczypospolitą i jej sąsiadów;
 - 2) opisuje powstanie i działania Solidarności, używając określeń: strajk, walka bez przemocy, stan wojenny, „Okragły Stół”;
 - 3) wyjaśnia, jakie najważniejsze zmiany zaszły w Polsce w 1989 r.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Cele kształcenia odnoszą się do rezultatów podejmowanych przez nauczyciela działań, w zakresie przyrostu wiedzy i umiejętności ucznia oraz postaw przez niego reprezentowanych. Rezultaty mierzone w postaci wzrostu kompetencji, które następują w następstwie interakcji nauczyciel-uczeń, określane są mianem celów szczegółowych, formułowanych często w formie operacyjnej. Osiąganie celów operacyjnych jest podstawowym miernikiem efektywności kształcenia. W szerszym ujęciu cele szczegółowe pozwalają na realizację celów głównych, które często utożsamiane są z kompetencjami kluczowymi, określonymi dla poszczególnych edukacji w podstawie programowej kształcenia ogólnego. By precyzyjnie oszacować poziom osiągnięcia celów, nauczyciel tworzy skomplikowane instrumentarium pomiaru dydaktycznego, w procesie którego następują po sobie etapy: planowanie – wykonanie – badanie – udoskonalanie. Celowość działań nauczyciela leży u podstaw powodzenia lekcji. Służy temu właściwa metodologia pracy, formuła organizacyjna zajęć, zestaw pomocy dydaktycznych, opis sytuacji i zadań. Wszystko to można nazwać strategią kształcenia.

W każdej edukacji, w tym historycznej i społecznej, metody i techniki stosowane w pracy z uczniem, powinny być zróżnicowane i adekwatne do przyjętych wcześniej celów kształcenia, a także wieku dziecka, jego predyspozycji i oczekiwań, form organizacyjnych oraz środków, które zostaną użyte. Wśród wielości metod opartych na słowie, obserwacji, pomiarze, praktycznym działaniu, odkrywaniu, aktywizowaniu należy jednak pamiętać, że nadrzędnym celem i dobrem wszelkich działań edukacyjnych jest człowiek i jego rozwój.

PRZEGLĄD WYBRANYCH METOD I TECHNIK KSZTAŁCENIA

„Burza mózgów”

Umożliwia wybieranie sposobów rozwiązywania jakiegoś problemu, dotyczącego np. relacji międzyludzkich takich jak: przyjaźń, miłość, zakochanie. Podczas pracy tą metodą należy pamiętać o przestrzeganiu kilku ważnych zasad:

- żaden z pomysłów nie może być krytykowany, wyśmiewany lub oceniany przez innych;
- zgłaszane pomysły grupa powinna wspólnie rozpatrywać, opracowywać i hierarchizować;
- ostatnim etapem powinno być wybranie najlepszego rozwiązania.

Drzewko decyzyjne

Technika ta ma zastosowanie wtedy, gdy chcemy, by uczestnicy zajęć dokonywali samodzielnych wyborów, które potrafiliby uzasadnić. Metoda ta polega na graficznym przedstawieniu możliwości podjęcia decyzji i konsekwencji z tego płynących.

Dyskusja	Metoda aktywizująca uczniów do twórczego myślenia, kształtująca umiejętność wymiany poglądów i precyzowania własnego stanowiska. Warunkiem poprawnie prowadzonej dyskusji jest jasne sformułowanie problemu przez prowadzącego oraz wcześniejsze przygotowanie się uczestników zajęć do tematu. Rolą prowadzącego jest zadbanie o to, by dyskusja prowadzona była w atmosferze wzajemnego szacunku. Dyskusja może mieć charakter podsumowujący, np. w przypadku realizacji tematu dotyczącego różnic psychoseksualnych między płciami.
Działalność wystawiennicza	Jest jedną z najbardziej użytecznych i rozpowszechnionych metod oglądowych stosowanych w pracy z uczniami. Chcąc zdefiniować to pojęcie, można przyjąć, że jest to zespół działań zmierzających do opracowania plastycznego ekspozycji materiału ilustracyjnego, w celu upowszechnienia określonych informacji i wartości zgodnych z założeniami podstawy programowej oraz strategią pracy szkoły. Do najczęściej stosowanych form wystawienniczych możemy zaliczyć: wykonanie tematycznych gazetek klasowych, prezentacje makiet i modeli, kompletowanie dokumentacji w formie albumów i teczek, wykonanie folderów, gromadzenie różnego rodzaju materiału ilustracyjnego, organizowanie giełd hobbystycznych.
Fotoekspresja	Uczestnicy zajęć otrzymują w grupach zdjęcia, ilustracje lub reprodukcje malarskie o treściach różnych lub związanych z lekcją. Wybierają to zdjęcie (reprodukcję), które najlepiej odzwierciedla tematykę zajęć lub istotę stawianego problemu (np. stosunek ludności Polski podczas II wojny światowej do okupanta niemieckiego i radzieckiego). Po chwili refleksji uczniowie pokazują wybrane ilustracje i uzasadniają swój wybór.
Linie czasu	Służy do wizualnego przedstawienia zagadnienia w układzie chronologicznym (np.: losów bohatera wydarzeń historycznych).
Łańcuch skojarzeń	Wyzwała szybkie, spontaniczne myślenie. Daje możliwość wyboru różnorodnych pojęć, rozwiązań, pomysłów kojarzących się z hasłem podanym przez nauczyciela.
Metaplan	Jest to forma dyskusji polegająca na tworzeniu plakatu, stanowiącego jej graficzne odzwierciedlenie. Poprzez prezentację propozycji i sugestii uczniowie mogą w sposób konstruktywny zaprezentować osobisty stosunek do analizowanego problemu i zaproponować optymalne rozwiązania. Posługując się tą techniką, uczniowie powinni pracować w grupach. Na arkuszach odnoszą się do problemu na dwóch płaszczyznach: sytuacja zastana (jak jest?); sytuacja pożądana (jak powinno być?). Uczniowie starają się również odpowiedzieć na pytanie: „Dlaczego nie jest tak, jak być

	<p>powinno?”. Ostatnim etapem pracy jest prezentacja plakatów, konfrontacja stanowisk wobec problemu oraz wyciągnięcie wniosków.</p>
Metoda „5 kroków”	<p>Pomaga w nauce czytania ze zrozumieniem. Stosując ją, uczeń czyta tekst według określonych zasad: 1/pobieżne przejrzanie tekstu; 2/stawianie pytań; 3/dokładne czytanie; 4/streszczenie poszczególnych części; 5/powtórzenie treści lub przeczytanie całego tekstu.</p>
Metoda „śnieżnej kuli”	<p>Polega na przechodzeniu od pracy indywidualnej do pracy w całej grupie. Ostatnim etapem jest przedstawienie wyniku i wyciągnięcie wniosków na forum klasy i zanotowanie wyniku pracy na plakacie lub tablicy.</p>
Metoda „za i przeciw”	<p>Uczy dokonywania wyborów i podejmowania decyzji w określonej sytuacji.</p>
Metoda analizy przypadków	<p>Pozwala uczyć przez analizę „przypadku wziętego z życia”, np. filmu listu, tekstu prasowego, materiału źródłowego. Zadaniem uczniów jest rozwiązanie problemu, podjęcie decyzji bądź ocena sytuacji. Jest to metoda ściśle związana z praktyką. Może być wykorzystana np. przy omawianiu wydarzenia historycznego czy też, w ramach edukacji społecznej, konfliktu pokoleniowego.</p>
Metoda dramy	<p>Wykorzystuje spontaniczność zachowań charakterystyczną dla ludzi młodych, skłonnych do zabawy, naśladownictwa innych, odgrywania innych. Istotą tej metody jest działanie uczestników zajęć, którzy wchodzą w rolę i wczuwają się w dylematy przedstawionej postaci.</p>
Metoda tekstu przewodniego	<p>Istotą tej metody jest przedstawienie problemu jako struktury o niewystarczającej ilości danych, które uczniowie powinni uzupełnić. Nauczyciel przygotowuje zadanie do wykonania i zestaw informacji, materiałów potrzebnych do realizacji ćwiczeń. Uczniowie wykonują zadanie samodzielnie, mając do pomocy tzw. teksty przewodnie, zawierające pytania prowadzące, określone ramy czasowe i organizacyjne. Po upływie wyznaczonego czasu uczniowie oddają gotowe prace lub prezentują wyniki.</p>
Pogadanka	<p>Należy do metod poszukujących, aktywizujących uczestników zajęć. Prowadzący powinien dbać o poprawne formułowanie pytań logicznie wiążących się z sobą. Pytania powinny mieć charakter problemowy, gdyż sprzyja to wykształceniu się u uczniów samodzielności w myśleniu. Tą metodą mogą być prowadzone tematy dotyczące zmian fizycznych i psychicznych towarzyszących dojrzewaniu. W trakcie innych zajęć, np. do-tyczących higieny okresu dojrzewania, pogadanka może mieć charakter podsumowujący.</p>

Portfolio (teczka)	Technika pomagająca uczniom usystematyzować materiał ilustracyjny. Polega na gromadzeniu przekazów kultury w umownej „teczce”. Doskonale wspiera edukację medialną oraz współpracę dziecka z biblioteką szkolną.
Projekt	Dawniej świeża i odkrywczą, obecnie metoda na stałe wpisana do strategii edukacyjnej zarówno w szkole podstawowej jak i w gimnazjum. Pomocna w opanowywaniu kompetencji poprzez praktyczne działanie. Przydatna do stosowania w działaniach niestandardowych, pozalekcyjnych. Doskonali zarówno kompetencje historyczne jak i społeczne – interpersonalne.
Przekład intersemiotyczny	Przekład jednego systemu znakowego na inny, transponowanie języka przekazu kultury na różne języki możliwe do analizy przez ucznia. W edukacji historycznej i przydatny m.in. w opisie dzieła malarskiego, symboliki znaku terytorialnego, cech architektonicznych budowli; w edukacji społecznej – w doskonaleniu komunikacji.
Rozmowa kierowana	Daje uczestnikom zajęć szansę wypowiedziania się w czasie wykładu. Może być formą wprowadzenia w temat, poprzedzać film lub ćwiczenia indywidualne lub grupowe. Metoda ta sprzyja zwiększeniu zaangażowania uczestników zajęć.
„Ruchome kartki”	Technika do zastosowania przede wszystkim na lekcjach podsumowujących. Grupy uczniów przygotowują zestawy pytań (etap 1), na które odpowiadają zespoły „konkurencyjne” (etap 2). Etap 3 obejmuje weryfikację odpowiedzi oraz prezentację wyników pracy połączoną z ewentualną propozycją oceny.
Technika zdań niedokończonych	Ułatwia samodzielne wypowiedzianie się i przywołuje pewne skojarzenia. Stosując tą technikę uczniowie mogą pracować indywidualnie lub w małych grupach. Uczniowie otrzymują takie same lub różne zestawy zdań niedokończonych, które mają być dokończone przez uczestników zajęć. Ciekawe mogą okazać się podobieństwa i różnice między poszczególnymi wypowiedziami.
Układanki	Częściej nazywane puzzlami. Mogą być stosowane jako technika wspierająca w dochodzeniu do właściwych sformułowań, określeń, definicji, wydarzeń. Nadaje się do zastosowania raczej na początku drugiego etapu kształcenia.
Wykład	Wymaga od prowadzącego zajęcia starannego przygotowania. Powinien być prowadzony dynamicznie, z wykorzystaniem odpowiednich pomocy dydaktycznych (filmy AV, plansze, fotografie, slajdy, itp.). Wykład może stanowić wstęp do pogadanki, czy dyskusji. Należy pamiętać, że wykład może trwać nie dłużej niż 15-20 min.

KRYTERIA OCENIANIA

Ocena dopuszczająca (2). Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności na poziomie wymagań koniecznych. Jego działania mają charakter przede wszystkim odtwórczy.

UCZEŃ		
Pamięta	Rozumie	Potrafi
<ul style="list-style-type: none"> • Wymagane programem elementarne fakty historyczne, najważniejsze postacie i pojęcia proste. • Różnice między życiem dziś, a życiem w przeszłości. • Wymagane programem elementarne fakty, pojęcia, wartości i zasady panujące w społeczeństwie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny niektórych, najważniejszych wydarzeń i ich skutki. • Podstawowe mechanizmy funkcjonowania człowieka w rodzinie, szkole i w innych grupach społecznych. • Podstawowe zasady pracy w grupie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalizować z pomocą nauczyciela fakty, w przedziale czasowym określając wiek i rok. • Porządkować fakty w układzie chronologicznym (na linii czasu). • Odczytywać wybrane znaki ideograficzne na mapie. • Z pomocą nauczyciela lub innego ucznia, znaleźć na mapie w podręczniku miejsca najważniejszych wydarzeń i faktów. • Dzięki wsparciu, wyszukiwać w nim informacje o wybranych faktach, wydarzeniach, ludziach, rzeczach. • Wykorzystywać materiał ilustracyjny zawarty w podręczniku. • Kожарzyć wybrane pierwszoplanowe postacie historyczne z niektórymi faktami. • Wykorzystując pomoc Innych lub notatki w zeszycie, przedstawić główne

przyczyny i skutki wybranych, najważniejszych wydarzeń.

- Opisywać, czasami z pomocą nauczyciela, ilustracje, makiety, zdarzenia historyczne, zabytki.
- Wyjaśnić, jaką rolę w życiu człowieka odgrywają więzi międzyludzkie.
- Wymienić główne fazy w życiu człowieka.
- Wskazać rolę podstawowych grup społecznych w życiu człowieka, takich jak szkoła i rodzina.
- Określić, z pomocą nauczyciela, swoje miejsce w społeczeństwie.
- Wyjaśnić rolę samorządu uczniowskiego i w szkole.
- Scharakteryzować podstawowe formy aktywności obywatelskiej na forum szkolnym i lokalnym.
- Zna układ wewnętrzny podręcznika.
- Podejmuje próby, często nieudane, uzasadnienia własnego stanowiska.

Ocena dostateczna (3). Ocena dostateczną otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności na poziomie wymagań koniecznych i podstawowych.

UCZEŃ		
Pamięta	Rozumie	Potrafi
<ul style="list-style-type: none"> • Fakty, postacie, pojęcia proste i złożone. • Daty wydarzeń z przeszłości, nazwy epok, ich cechy charakterystyczne. • Podstawowe źródła wiedzy historycznej. • Podstawowe wartości życia rodzinnego i społecznego. • Zasady działania samorządu szkolnego. • Zasady funkcjonowania szkoły. 	<ul style="list-style-type: none"> • Proste związki czasowo-przestrzenne i przyczynowo-skutkowe. • Znaczenie faktów, pojęć i postaci w procesie dziejowym. • Znaczenie znaków ideograficznych na mapie. • Wpływ przeszłości na teraźniejszość. • Zaczyna rozumieć motywację ludzkich działań w przeszłości. • Znaczenie faktów, pojęć dotyczących życia społecznego. • Znaczenie więzi rodzinnych i społecznych w życiu człowieka. • Skutki przynależności człowieka do określonej zbiorowości. • Podstawowe zasady działania samorządu szkolnego. • Prawa i obowiązki ucznia. • Obowiązki wobec ojczyzny, państwa, rodziny i innych wspólnot, do których należymy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dokonać, czasami z pomocą nauczyciela, prostych ocen wydarzeń i postaci z przeszłości. • Stworzyć ciąg chronologiczny ze znanych faktów historycznych. • Określić właściwie proste związki czasowo-przestrzenne i przyczynowo-skutkowe. • Wykorzystać podstawowe źródła wiedzy historycznej na poziomie podstawowym. • Przenieść informacje z mapy w podręczniku na mapę w atlasie historycznym i ścienną (czasami z pomocą nauczyciela lub innego ucznia). • Dokonać selekcji informacji zawartych w podręczniku. • Dokonać prostej rekonstrukcji wydarzeń historycznych w postaci planu, opisu, ustnie i pisemnie (czasami z pomocą nauczyciela). • Dokonywać prób nawiązania do wiadomości z innych dziedzin. • Formułować proste pytania do tekstu.

- Zredagować notatkę pod kierunkiem nauczyciela.
- Wymienić i dokonać prostego wartościowania zasad życia społecznego (np. co to znaczy być sprawiedliwym?).
- Sformułować prosta wypowiedź na temat aktualnych problemów Polski i świata.
- Wyjaśnić wzajemny wpływ grupy na człowieka i człowieka na grupę.
- Potrzebę tolerancji w stosunkach międzyludzkich.
- Określić obowiązki obywatelskie wobec państwa, wspólnoty gminnej i najbliższego otoczenia.
- Wykorzystać informacje z podręcznika, słownika, czasopisma dla zilustrowania problemu; zagadnienia omawianego na lekcji.
- Określić, czym zajmuje się gmina.

Ocena dobra (4). Ocena dobrą otrzymuje uczeń, który posiadał wiadomości na poziomie wymagań: koniecznych, podstawowych i rozszerzających.

UCZEŃ		
Pamięta	Rozumie	Potrafi
<ul style="list-style-type: none"> • Daty początkowe i końcowe ważnych wydarzeń historycznych. • Postacie pierwszo i drugoplanowe, pojęcia proste i złożone oraz związki i zależności zachodzące między nimi. • Pojęcia, struktury, procesy społeczne. • Zasady komunikacji, w życiu społecznym. • Zależności zachodzące między różnymi dziedzinami życia człowieka; między jego potrzebami i oczekiwaniami, a obowiązkami. • Prawa i obowiązki obywatelskie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zależności zachodzące między różnymi dziedzinami życia człowieka, między przeszłością i teraźniejszością. • Rolę człowieka w procesie dziejowym. • Znaczenie faktów i wydarzeń. • Pojęcia złożone, związki i zależności. • Analogie i sprzeczności między wydarzeniami i zjawiskami. • Teksty źródłowe oraz inne źródła poznania przeszłości. • Różnice między przeszłością i dniem dzisiejszym oraz dynamikę przemian, jakim podlega człowiek wraz z otaczającym go światem. • Rolę człowieka w życiu społecznym. • Związki i zależności między stopniem aktywności społecznej, a możliwością wpływania na otaczającą rzeczywistość. • Kompetencje rady pedagogicznej, rady rodziców, dyrektora szkoły, samorządu uczniowskiego. • Kompetencje władz samorządu gminnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawić wpływ poznanych wydarzeń historycznych na teraźniejszość. • Samodzielnie pracować z mapą, m.in. ukazać przebieg zjawisk na podstawie analizy treści mapy: zmiany polityczne, demograficzne, gospodarcze, polityczne, terytorialne. • Przenieść informacje z mapki w podręczniku, na mapę ścienną, w atlasie lub odwrotnie. • Dokonać selekcji materiału źródłowego pod kierunkiem nauczyciela, dokonać jego analizy pod kątem przydatności do rekonstrukcji wydarzeń z przeszłości. • Scharakteryzować wartości, które odgrywają rolę w społeczeństwie otwartym, demokratycznym. • Przedstawić sposoby wpływania ucznia na sytuację w szkole oraz obywatela na sytuację w gminie. • Wyjaśnić, czym zajmuje się samorząd szczebla gminnego. • Integrować materiał informacyjny z różnych źródeł.

go.

- Różne źródła pozyskiwania informacji.
- Wielość poglądów, postaw, kultur.
- Konstruować własne wnioski, oceny wydarzeń, faktów, ludzi, częściowo pod kierunkiem nauczyciela.
- Porównać analogiczne zjawiska w różnych krajach, kulturach.
- Dokonać opisu wydarzeń.
- Sporządzić samodzielnie notatkę w postaci planu, schematu.
- Wykorzystać informacje pozyskana na innych lekcjach.

Ocena bardzo dobra (5). Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który w bardzo dobrym stopniu opanował materiał programowy. Uczeń ten dysponuje wiedzą i umiejętnościami ze wszystkich poziomów, od poziomu wymagań koniecznych po dopełniające.

UCZEŃ

Pamięta	Rozumie	Potrafi
<ul style="list-style-type: none"> • Dаты фактов, выдaрений, зjаwиск, процесов дзjеjовых. • Postacie historyczne występujące w procesie poznawczym. • Wszelkie związki występujące między zjаwiskami. • Fakty, wydarzenia, zjаwiska, procesy społeczne. • Wybrane postacie z życia publicznego. • Zależności między sytuacją państwa i regionu. • Dostępne źródła informacji o życiu społecznym, kulturalnym, gospodarczym i politycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zależności między historia powszechną, historia Polski, a dziejami regionu. • Podział źródeł historycznych. • Wpływ dziejów powszechnych, na historię państwa i regionu. • Rolę źródeł historycznych w poznawaniu i rekonstruowaniu przeszłości. • Przyczyny powstawania przeciwstawnych sądów, interpretacji wydarzeń historycznych. • Związki czasowo-przestrzenne, przy czynowo-skutkowe procesów. • Wpływ sytuacji społeczno- państwa na sytuację regionu i gminy. • Rolę różnorodnych źródeł informacji w poznawaniu i rozumieniu świata. • Konieczność krytycznej analizy postaw, informacji, wartości, postaw. • Przyczyny powstawania przeciwstawnych sądów, interpretacji wydarzeń społecznych i politycznych. • Podstawowe reguły działania jednostek, grup społecznych i szerszych zbiorów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Samodzielnie selekcjonować materiał źródłowy, ilustracyjny, dokonywać jego analizy i interpretacji. • Dostrzegać związki między wydarzeniami, zjаwiskami i procesami. • Przy, pomocy nauczyciela, przeprowadzić analizę krytyczną źródła. • Formułować sądy, wnioski, oceny oraz uzasadnienia, wykorzystując materiał pojęciowy i faktograficzny. • Porządkować fakty chronologicznie i problemowo. • Dokonać opisu zrekonstruowanej rzeczywistości ustnie i pisemnie. • Operować pojęciami właściwymi danej epoce. • Podać wartości, jakimi kierowały się w swoim działaniu wybrane postacie życia społecznego, politycznego. • Wymienić dziedziny życia społecznego i gospodarczego, jakimi zajmuje się samorząd gminny. • Budować własny obraz przeszłości na

rowości.

- Czym jest dobro publiczne i dobro indywidualne.
- Konieczność zastosowania kompromisu dla pogodzenia tych wartości.

podstawie różnych przekazów i wiedzy ogólnej.

- Wykorzystywać różne źródła wiedzy historycznej: różne rodzaje map, dane statystyczne, literaturę, materiał ilustracyjny, dla podkreślenia waloru własnej wypowiedzi.
- Przygotować i zaprezentować wystąpienie o tematyce historycznej lub społecznej na forum klasy, szkoły, przedstawicieli społeczności lokalnej.
- Samodzielnie selekcjonować materiał informacyjny, ilustracyjny, dokonywać jego analizy i interpretacji, ze zrozumieniem realiów historycznych, społecznych i politycznych świata, państwa, regionu.
- Dostrzegać związki między wydarzeniami, zjawiskami i procesami.
- Przy, pomocy nauczyciela, przeprowadzić krytyczną analizę zjawiska; procesu politycznego; procesu społecznego; postawy.
- Dokonać opisu rzeczywistości społeczno-politycznej ustnie i pisemnie.

Ocena celująca (6). Ocena celującą otrzymuje uczeń, którego wiadomości i umiejętności nie ograniczają się do poziomu wymagań programowych. Uczeń odznacza się specjalnymi zainteresowaniami humanistycznymi. Systematycznie pracuje nad pogłębianiem wiedzy historycznej we współpracy z nauczycielem. Jest aktywny na lekcjach. Wykonuje dodatkowe zadania wykraczające poza kanon zajęć obowiązkowych. Uczestniczy w proponowanych zajęciach pozalekcyjnych. Interesuje się literaturą historyczną. Uczestniczy i osiąga sukcesy w szkolnych i pozaszkolnych konkursach historycznych.

Odznacza się specjalnymi zainteresowaniami z zakresu życia społecznego gminy, kraju i świata. Systematycznie pracuje nad pogłębianiem swojej wiedzy, we współpracy z nauczycielem. Jest aktywny na lekcjach. Wykonuje dodatkowe zadania wykraczające poza kanon zajęć lekcyjnych. Uczestniczy w zaproponowanych zajęciach nadobowiązkowych. Interesuje się różnymi źródłami informacji. Uczestniczy i osiąga sukcesy w szkolnych i pozaszkolnych konkursach i olimpiadach o tematyce społecznej.

Uczeń:

- Bazując na zdobytej wiedzy analizuje przyczyny i następstwa znanych i poznawanych wydarzeń historycznych (zdolność zastosowania nabytych wiadomości do interpretowania nowych).
- Z łatwością dokonuje porównań epok, zjawisk, nawet odległych w czasie.
- Przedstawiane wydarzenia, zjawiska bądź procesy przedstawia w szerokim kontekście historycznym.
- Zaczyna samodzielnie, krytycznie oceniać źródła historyczne.
- Sprawnie posługuje się dostępnymi źródłami poznania historycznego: piśmiennictwem historycznym (pamiętniki, beletrystyka, publicystyka historyczna, prace popularno- naukowe, itp.).
- Pogłębia swoją wiedzę o nauce historycznej, o procedurach badawczych historii.
- Jest aktywny w społeczności lokalnej.
- Wykazuje dużą niezależność w formułowaniu sądów.
- Kształtuje swój pogląd dotyczący wydarzeń aktualnych.
- Rozumie specyficzne cechy historii lokalnej i regionalnej.

**POMOCNICZE KRYTERIA
OCENIANIA (AKTYWNOŚCI)**

Ocena dopuszczająca (2)

Praca w grupie	Prace pisemne Uczeń	Odpowiedzi ustne
<ul style="list-style-type: none">• Nie wnosi pozytywnego wkładu w pracę grupy.• Często podważa zasadność pracy.• Wykonuje tylko część wyznaczonych przez nauczyciela zadań.• Rzadko okazuje szacunek kolegom z grupy.• Nie wspiera dobrej komunikacji.	<ul style="list-style-type: none">• Wykazuje na częściowe niezrozumienie tematu.• Brak wielu podstawowych faktów, informacji o wydarzeniu, procesie historycznym.• Niewłaściwa konstrukcja wewnętrzna pracy, zachwiane proporcje.• Brak ocen, wniosków, konkluzji, uzasadnień.• Błędy składniowe i gramatyczne.• Temat jest częściowo opisany. Praca zaś ma charakter odtwórczy.	<ul style="list-style-type: none">• Wypowiedź przebiega chaotycznie, bez określonego planu.• Niedbały sposób mówienia, bez akcentowania najważniejszych punktów wystąpienia.• Konieczność ingerowania nauczyciela w przebieg prezentacji.• Wystąpienie opiera się na nieodpowiednich lub źle zrozumianych informacjach.• Wiedza ucznia jest ograniczona i w znikomym stopniu wyczerpuje temat.

Ocena dostateczna (3)

Praca w grupie	Prace pisemne	Odpowiedzi ustne
<ul style="list-style-type: none">• Stara się być przydatny w czasie realizacji zadań.• Zazwyczaj wykonuje polecenia i zadania pracę w terminie.• Sporadycznie nie okazuje szacunku kolegom z grupy.• Pracę cechuje brak zaangażowania emocjonalnego.	<p>Uczeń</p> <ul style="list-style-type: none">• Właściwie wyróżnia części planu pracy pisemnej.• Podaje podstawowe fakty mające wpływ na proces historyczny. Ograniczenie się do jednego źródła informacji.• Praca ma charakter głównie odtwórczy.• Uczeń ma trudności z właściwą hierarchizacją.• Schematycznie przedstawione związki przyczynowo-skutkowe.• Dobór materiału ograniczony do wymagań programowych.• Zdarzają się błędy stylistyczne, gramatyczne, ortograficzne i interpunkcyjne.• Wnioski zawarte w pracy są błędne lub ich brak.• W zasadzie nie występuje własna ocena	<ul style="list-style-type: none">• Wystąpienie cechuje znajomość podstawowych zagadnień programowych oraz podstawowych elementów wystąpienia: wstęp; zarysowanie głównego problemu oraz głównych tez wystąpienia; podsumowanie.• Jednocześnie brak w wystąpieniu płynności oraz jasnego określenia własnego stanowiska wobec omawianego problemu.• Nie występują odniesienia do źródeł informacji; sporadycznie uczeń nawiązuje do wiedzy zdobytej poza lekcjami historii.• Nauczyciel sporadycznie ingeruje w tok wypowiedzi.

Ocena dobra (4)

Praca w grupie	Prace pisemne	Odpowiedzi ustne
	Uczeń	
<ul style="list-style-type: none">• Współpracuje z innymi członkami grupy.• Koncentruje się na wyznaczonym celu.• Wykonuje zadania zwykle przed czasem.• Dysponuje całością materiału potrzebnego do realizacji zadania.• Potrafi słuchać innych.• Zna zasady komunikowania się w grupie.• W trakcie wykonywania zadania obecny przez większość czasu.• Raczej nie zachęca biernych członków do większej aktywności.• Wykazuje szacunek dla innych członków grupy nawet, gdy występują różnice poglądów.• W czasie dyskusji używa racjonalnych argumentów, nie poddaje się emocjom.	<ul style="list-style-type: none">• W pracy właściwie przedstawiono związki przyczynowo-skutkowe, pojęcia.• Występują udane próby wykorzystania różnych źródeł informacji historycznej, który jednak nie wyczerpuje zakresu zadania.• Uczeń podejmuje próbę oceny zjawiska, choć częściej cytuje cudzą opinię.• Występuje wnioskowanie i uzasadnianie.• Styl bez większych zastrzeżeń.• Dopuszcza się pojedyncze błędy ortograficzne.	<ul style="list-style-type: none">• Uczeń zna i stosuje zasady konstruowania wypowiedzi.• Wypowiedź jest kreatywna.• Prezentowana analiza świadczy o dobrym opanowaniu materiału.• Uczeń sięga do przykładów z literatury, innych dziedzin nauki.• Przedstawione są różne stanowiska dotyczące problemu, czasami faworyzując jedną ze stron. Wynika to z braku obiektywizmu, bądź też z nieumiejętności dokonania wyczerpującej analizy porównawczej.• Mówca potrafi bronić swojego sądu oraz odpowiedzieć na większość pytań i wątpliwości.• Argumenty użyte w trakcie wypowiedzi są czasami powierzchowne.

Ocena bardzo dobra (5)

Praca w grupie	Prace pisemne Uczeń	Odpowiedzi ustne
<ul style="list-style-type: none">• Będąc w grupie wnosi pozytywny wkład w jej pracę.• Potrafi zaplanować i zorganizować pracę własną i innych.• Konsekwentnie i z zaangażowaniem wykonuje polecenia.• Przypomina innym o zadanej pracy.• Zadaje pytania, czyni uwagi, w celu poprawienia jakości pracy.• W razie nieobecności dostarcza grupie swoje materiały.	<ul style="list-style-type: none">• Właściwa kompozycja i proporcje pracy.• Pełne zrozumienie tematu pracy; wyczerpanie materiału faktograficznego, chronologicznego i terytorialnego.• Wykorzystano właściwie różne źródła informacji.• Ujęcie tematu wielopłaszczyznowe, ze zrozumieniem procesu historycznego, jego złożoności i niejednoznaczności.• W pracy występują samodzielne wnioski, syntetyczne podsumowanie, samodzielna ocena zjawiska, bezbłędny styl, poprawność językowa i gramatyczna; przejrzysty układ graficzny	<ul style="list-style-type: none">• W wystąpieniu zarysowano wszystkie wymagane elementy wypowiedzi.• Wypowiedź jest płynna, jasno określono w niej stanowisko mówcy.• Argumenty poparte są właściwymi przykładami, wskazującymi na bardzo dobrą znajomość materiału programowego.• Odpowiednie odniesienie się do lektur, źródeł i wydarzeń rzeczywistych.• Płynne przechodzenie od elementów prezentacyjnych do polemicznych.• Właściwe podsumowanie i wnioski końcowe.• Właściwa składnia, intonacja, poprawność gramatyczna, sporadyczne błędy.

**POMOCNICZE KRYTERIA
OCENIANIA (POSTAWY-SAMOCENA)**

Ocena dopuszczająca (2)

- Ma problemy z samooceną.
- Nie widzi zasadności ukierunkowywania własnego rozwoju.

Ocena dostateczna (3)

- Współpracuje z nauczycielem i rodzicami w procesie samooceny.
- Nie neguje potrzeby ciągłego rozwoju intelektualnego i ukierunkowywania pracy.
- Wymaga ciągłej kontroli nauczyciela i stałego zachęcania do pracy.

Ocena dobra (4)

- Aktywnie i świadomie uczestniczy w procesie samooceny.
- Zauważa swoje mocne i słabe strony.
- Potrafi wykorzystać zdobytą wiedzę i doświadczenia w dalszym procesie kształcenia.
- Rozumie i akceptuje wymagania stawiane przed nim.

Ocena bardzo dobra (5)

- Dąży do ciągłego pogłębiania swojej wiedzy i doskonalenia swoich umiejętności, samodzielnie i pod kierunkiem nauczyciela.
- Traktuje proces samooceny jako jeden ze sposobów rozwoju swojej osobowości.
- Charakteryzują go dociekliwość, krytycyzm, sceptycyzm i samodzielność myślenia.

Ocena celująca (6)

- Systematycznie pracuje nad pogłębianiem swojej wiedzy, kładąc nacisk na samodoskonalenie.
- Dąży do prawdy i jest otwarty na argumenty innych osób.
- W procesie samooceny staje się współpracownikiem i partnerem ucznia nauczyciela.

UKŁAD TREŚCI NAUCZANIA

KLASA IV

Nie jestem sam – żyję wśród innych

1. Kim jestem?

- uczeń wyjaśnia, w czym wyraża się odmienność i niepowtarzalność każdego człowieka (1.1)

2. Porozmawiajmy, czyli o sztuce komunikacji

- uczeń wyjaśnia, w czym przejawia się uprzejmość i tolerancja (1.8)

3. Jak rozwiązywać konflikty?

- uczeń tłumaczy, odwołując się do przykładów, na czym polega postępowanie sprawiedliwe(1.7)
- uczeń podaje przykłady konfliktów między ludźmi i proponuje sposoby ich rozwiązywania (1.9)

4. Dlaczego rodzina jest ważna?

- uczeń wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu oraz wskazuje przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny (1.3)
- uczeń wyraża opinię na temat kultywowania tradycji i gromadzenia pamiątek rodzinnych (1.4)

5. Na jakich zasadach funkcjonuje moja szkoła?

- uczeń charakteryzuje społeczność szkolną, z uwzględnieniem swoich praw i obowiązków (1.5)
- uczeń podaje przykłady działań samorządu uczniowskiego w swojej szkole (1.6)

6. Czy jestem aktywny w społeczności lokalnej?

- uczeń podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspokajania (1.2)

Polska – moja Ojczyzna

1. Kto Ty jesteś – Polak mały!

- uczeń wymienia i tłumaczy znaczenie najważniejszych świąt narodowych, symboli państwowych i miejsc ważnych dla pamięci narodowej (3.1)
- uczeń wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski (3.2)
- uczeń wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce i na wybranych przykładach opisuje ich kulturę i tradycje oraz wymienia miejsca największych skupisk Polaków na świecie (3.3)

2. Moja „mała” Ojczyzna

- uczeń opisuje swoją „małą Ojczyznę”, uwzględniając tradycję historyczno-kulturową i problemy społeczno-gospodarcze (2.1)
- uczeń zbiera informacje o rozmaitych formach upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości „małej Ojczyzny” (2.2)
- uczeń wskazuje na planie miejscowości, siedzibę władz lokalnych i na przykładach omawia zakres działań oraz sposoby powoływania władz (2.3)

3. Czym jest historia?

- uczeń odróżnia historię rozumianą jako dzieje, przeszłość od historii rozumianej jako opis dziejów przeszłości (8.1)
- uczeń podaje przykłady różnych źródeł historycznych i wyjaśnia, dlaczego należy je chronić (8.3)

4. Jestem młodym historykiem

- uczeń wyjaśnia, na czym polega praca historyka (8.2)

5. Czas w historii

- uczeń posługuje się podstawowymi określeniami czasu historycznego: okres p.n.e., n.e., tysiąclecie, wiek, rok; przyporządkowuje fakty historyczne datom; oblicza upływ czasu między wydarzeniami historycznymi i umieszcza je na linii chronologicznej; dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością (I)

Najstarsze dzieje człowieka

1. Człowiek – początek drogi

2. W dolinie Tygrysu i Eufratu

3. Egipt – państwo faraonów

4. Gdyby nie było pisma

- uczeń wyjaśnia znaczenie wynalazku pisma dla wspólnoty ludzkiej (9.1)

Starożytna Grecja

1. W demokratycznych Atenach

- uczeń opisuje życie w Atenach peryklejskich (9.2)

2. W świecie bogów i herosów

- uczeń wypowiadając się używa pojęć bogowie olimpijscy (Zeus, Atena, Apollo), mity (Herakles, Odyseusz) (9.2)

3. Kultura starożytnych Greków

- uczeń wypowiadając się używa pojęć: teatr, filozofia (9.2)

4. Na stadionie w Olimpii

- uczeń wypowiadając się używa pojęcia olimpiada (9.2)

Starożytny Rzym

1. Początki starożytnego Rzymu

2. Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu

3. Osiągnięcia starożytnych Rzymian

- uczeń charakteryzuje osiągnięcia Rzymu, używając pojęć i terminów: prawo rzymskie, drogi, wodociągi (9.3)

4. Chrześcijaństwo w czasach starożytnych

- uczeń opisuje narodziny chrześcijaństwa i jego rozpowszechnianie w czasach starożytnych (9.3)

Polska Piastów

1. Początki państwa polskiego

- opowiada legendy o Piaście i Popielu oraz Lechu, Czechu i Rusie, a także rozpoznaje cechy charakterystyczne legendy (10.1)

2. Państwo Mieszka I

- wskazuje na mapie Gniezno i państwo Mieszka I (10.2)
- opisuje panowanie Mieszka I, umiejscawiając je w czasie i używając pojęć: plemię, gród, drużyna, książę (10.3)

3. Zjazd gnieźnieński i jego znaczenie

- opowiada historię zjazdu gnieźnieńskiego, uwzględniając postacie: św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III (10.4)

4. Kazimierz Wielki – dobrym gospodarzem

- wskazuje na mapie Kraków i państwo Kazimierza Wielkiego, umiejscawiając je w czasie (10.5)
- opowiada o panowaniu Kazimierza Wielkiego, z uwzględnieniem powstania Akademii Krakowskiej i uczty u Wierzyńka (10.6)

Jak żyli ludzie w okresie średniowiecza

1. Szlakiem cystersów, franciszkanów i dominikanów na Śląsku Opolskim

- opisuje klasztor średniowieczny i tryb życia mnichów, używając pojęć: zakon, reguła, ubóstwo (11.1)
- charakteryzuje postać św. Franciszka z Asyżu (11.2)

2. Na zamku rycerskim w Bobolicach

- charakteryzuje zamek średniowieczny i jego mieszkańców (12.1)
- opisuje charakterystyczne cechy wzoru osobowego średniowiecznego rycerza (12.2)

3. Na opolskim rynku. Miasto średniowieczne i jego mieszkańcy

- opisuje miasto średniowieczne, używając pojęć: kupiec, rzemieślnik, cech, burmistrz, samorząd miejski, rynek, mury miejskie (13.1)
- porównuje warunki życia w mieście średniowiecznym i współczesnym (13.2)

4. Wieś średniowieczna

- opisuje warunki życia na wsi średniowiecznej (14.1)
- porównuje życie chłopa z życiem rycerza i mieszczanina (14.2)

Polska pierwszych Jagiellonów

1. Unia Polski i Litwy

- wskazuje na mapie Wielkie Księstwo Litewskie (17.1)
- wyjaśnia przyczyny unii polsko-litewskiej (17.2)
- charakteryzuje osobę Jadwigi i wymienia jej zasługi dla kultury polskiej (17.3)

2. Wielka wojna z zakonem krzyżackim

- opowiada o przyczynach i skutkach bitwy pod Grunwaldem (17.4)

Humanizm i odrodzenie

1. Wielkie odkrycia geograficzne

- umieszcza Krzysztofa Kolumba i jego pierwszą odkrywczą wyprawę w czasie i w przestrzeni (15.1)

- opisuje odkrycie Krzysztofa Kolumba, używając pojęć: karawela, Nowy Świat, Indianie, broń palna (15.2)
- 2. Europejczycy i nowy świat**
 - wymienia następstwa wypraw odkrywczych dla Europy i dla Ameryki (15.3)
 - 3. Wstrzymał słońce, ruszył ziemię**
 - opowiada o życiu Mikołaja Kopernika, używając pojęć: uczony, astronom, odkrycie naukowe (16.1)
 - opisuje i umieszcza w czasie odkrycie Mikołaja Kopernika, wyjaśniając, co znaczy powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię” (16.2)

Złoty wiek kultury polskiej

1. Na zamku wawelskim

- opisuje życie dworskie na Wawelu w okresie panowania Zygmuntów, używając pojęć: dwór, paziowie, komnata, arras (18)

2. Na czym polegała demokracja szlachecka?

- charakteryzuje obowiązki szlachcica wobec państwa, używając pojęć: sejm, sejmik, pospolite ruszenie (19.1)

3. Jak funkcjonowała folwark szlachecki?

- opisuje działalność gospodarczą polskiej szlachty, używając pojęć: folwark, pańszczyzna, kmiecie, spichlerz, spław rzeczny – Wisłą do Gdańska (19.2)

Rzeczpospolita Obojga Narodów

1. Unia lubelska i jej postanowienia

- wyjaśnia, na czym polegała unia lubelska i wskazuje na mapie Rzeczpospolitą Obojga Narodów (20.1)

2. Pierwsze wolne elekcje

- opisuje, w jaki sposób dokonywano wyboru króla, używając pojęć: elekcja, pole elekcyjne, koronacja (20.2)

Wiek wojen

1. Potop szwedzki

- sytuuje w czasie i omawia wydarzenia potopu szwedzkiego, z uwzględnieniem obrony Częstochowy i postaci Stefana Czarnieckiego (21.1)

2. Jan III Sobieski pod Wiedniem

- sytuuje w czasie i opisuje wyprawę wiedeńską Jana III Sobieskiego, używając pojęć: oblężenie, odsiecz, sułtan, husaria (21.2)

3. Z wizytą u Jana III Sobieskiego w Wilanowie

Upadek Rzeczypospolitej

1. Ostatnia wolna elekcja

- podaje przykłady naprawy państwa polskiego za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, z uwzględnieniem Konstytucji 3 maja (22.1)

2. Witaj majowa jutrzeńko. Uchwalenie Konstytucji 3 Maja

- podaje przykłady naprawy państwa polskiego za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, z uwzględnieniem Konstytucji 3 maja (22.1)

3. O Kościuszkę, piękny wzorze jak Ojczyznę miłować. Insurekcja kościuszkowska

- omawia i sytuuje w czasie wydarzenia powstania kościuszkowskiego, używając pojęć: naczelnik powstania, przysięga Kościuszki, kosynierzy (22.2)

4. Upadek Rzeczypospolitej

- wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do upadku państwa polskiego, podaje datę III rozbioru (22.3)

Polacy walczą o niepodległość

1. Jeszcze Polska nie zginęła! Polacy walczą o niepodległość u boku Napoleona

2. W rytmie walca o losach Europy. Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim

3. Polak nie sługa, nie zna co to pany. Powstanie listopadowe 1830 roku

- umiejscawia w czasie powstanie listopadowe i powstanie styczniowe (23.1)
- wymienia cele walki powstańców oraz przykłady represji zastosowanych wobec społeczeństwa po przegranych powstaniach (23.2)

4. Życie Polaków na emigracji

- wskazuje na mapie państwa, które przyjęły najwięcej emigrantów z ziem polskich (24.1)
- rozróżnia emigrację polityczną i zarobkową (24.2)
- zbiera z różnych źródeł informacje o zasługach dla kultury polskiej: Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Marii Skłodowskiej-Curie, Heleny Modrzejewskiej (24.3)

5. Na bój, Polacy, na święty bój! Powstanie styczniowe 1863 roku

- umiejscawia w czasie powstanie listopadowe i powstanie styczniowe (23.1)
- wymienia cele walki powstańców oraz przykłady represji zastosowanych wobec społeczeństwa po przegranych powstaniach (23.2)

6. Nie rzucim ziemi skąd nasz ród. Polacy walczą z wynarodowieniem

- omawia, na wybranym przykładzie, walkę o język polski w nauczaniu (23.3)
- zbiera z różnych źródeł informacje o zasługach dla rozwoju kultury polskiej: Jana Matejki, Stanisława Moniuszki, Henryka Sienkiewicza i Stanisława Wyspiańskiego (23.4)
- zbiera z różnych źródeł informacje o zasługach dla kultury polskiej: Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Marii Skłodowskiej-Curie, Heleny Modrzejewskiej (24.3)

Rewolucja przemysłowa

1. Rewolucja przemysłowa i jej skutki

- opowiada o rozwoju uprzemysłowienia w XIX w., używając pojęć: maszyna parowa, kolej żelazna, statek parowy, silnik elektryczny, telegraf, fabryka (25.1)

2. Rewolucja przemysłowa na ziemiach polskich

3. Życie w mieście uprzemysłowionym

- wskazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione miasta na ziemiach polskich (25.2)
- rozróżnia rzemieślnicze i fabryczne (maszynowe) formy produkcji (25.3)
- opisuje warunki pracy w XIX-wiecznej fabryce (25.4)

Pierwsza wojna światowa

1. Świat zmierza ku wojnie

2. Wybuch I wojny światowej. Przebieg działań zbrojnych

3. Sprawa Polski podczas I wojny światowej

- zbiera informacje o zasługach dla państwa polskiego Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego (26.3)

4. Ład wersalski. Świat i Polska po I wojnie światowej

Odrodzenie państwa polskiego

1. W drodze do wolnej Polski

- wymienia czynniki decydujące o odzyskaniu niepodległości przez Polskę (26.2)
- zbiera informacje o zasługach dla państwa polskiego Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego (26.3)

2. Marsz, marsz Polonia. Świt niepodległości Polski

3. Walka o granice odrodzonego państwa

- wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej oraz wymienia jej sąsiadów (26.1)

4. Osiągnięcia II Rzeczypospolitej

- zbiera informacje o zasługach dla państwa polskiego Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego (26.3)

5. Życie codzienne w Polsce dwudziestolecia międzywojennego

- zbiera informacje o zasługach dla państwa polskiego Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego (26.3)

Polska i świat pomiędzy wojnami

1. Polska i jej sąsiedzi

- wskazuje na mapie państwa, które dokonały agresji na Polskę (27.1)

2. Totalitaryzmy europejskie dwudziestolecia międzywojennego. Komunizm radziecki

- podaje charakterystyczne cechy polityki Stalina i Hitlera wobec własnych społeczeństw i państw podbitych (27.2)

3. Jeden naród, jedna Rzesza, jeden wódz. Faszyzm niemiecki

- podaje charakterystyczne cechy polityki Stalina i Hitlera wobec własnych społeczeństw i państw podbitych (27.2)

4. Agresywna polityka Niemiec po dojściu Hitlera do władzy

- podaje charakterystyczne cechy polityki Stalina i Hitlera wobec własnych społeczeństw i państw podbitych (27.2)

5. Sytuacja międzynarodowa Polski przed wybuchem wojny

- wskazuje na mapie państwa, które dokonały agresji na Polskę (27.1)

Druga wojna światowa

1. Agresja na Polskę. Wybuch II wojny światowej

- wskazuje na mapie państwa, które dokonały agresji na Polskę (27.1)

2. Okupacja niemiecka i sowiecka na ziemiach polskich

- charakteryzuje życie ludności na okupowanych terytoriach Polski, z uwzględnieniem losów ludności żydowskiej (27.3)

3. Naród polski w walce z okupantem

- omawia formy oporu społeczeństwa wobec okupantów (27.4)

4. Wojna w Europie i na świecie

- podaje charakterystyczne cechy polityki Stalina i Hitlera wobec własnych społeczeństw i państw podbitych (27.2)

5. Polacy na frontach II wojny światowej

6. Hej chłopcy, bagnet na broń! Powstanie warszawskie 1944 roku

- opisuje postawę ludności cywilnej i żołnierzy powstańczej Warszawy (27.5)

7. Zakończenie drugiej wojny światowej

- podaje charakterystyczne cechy polityki Stalina i Hitlera wobec własnych społeczeństw i państw podbitych (27.2)

Polska ludowa

1. Nowy porządek świata

- wskazuje na mapie granice Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i wymienia jej sąsiadów (28.1)

2. Komunizacja ziem polskich

- opowiada o Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, używając pojęć: odbudowa zniszczeń wojennych, awans społeczny i likwidacja analfabetyzmu, planowanie centralne, zależność od ZSRR, dyktatura partii komunistycznej, cenzura, opozycja demokratyczna (28.2)

3. Odbudowa zniszczeń wojennych

- opowiada o Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, używając pojęć: odbudowa zniszczeń wojennych, awans społeczny i likwidacja analfabetyzmu, planowanie centralne, zależność od ZSRR, dyktatura partii komunistycznej, cenzura, opozycja demokratyczna (28.2)

4. Życie codzienne w czasach PRL

- opowiada o Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, używając pojęć: odbudowa zniszczeń wojennych, awans społeczny i likwidacja analfabetyzmu, planowanie centralne, zależność od ZSRR, dyktatura partii komunistycznej, cenzura, opozycja demokratyczna (28.2)

5. Walka Polaków z dyktaturą komunistyczną

- opowiada o Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, używając pojęć: odbudowa zniszczeń wojennych, awans społeczny i likwidacja analfabetyzmu, planowanie centralne, zależność od ZSRR, dyktatura partii komunistycznej, cenzura, opozycja demokratyczna (28.2)

Solidarność i powstanie III Rzeczypospolitej

1. Polski sierpień 1980 roku

- opisuje powstanie i działania Solidarności, używając określeń: strajk, walka bez przemocy, stan wojenny, „Okragły Stół” (29.2)

2. Przełom 1989 roku

- opisuje powstanie i działania Solidarności, używając określeń: strajk, walka bez przemocy, stan wojenny, „Okragły Stół” (29.2)

3. Narodziny III Rzeczypospolitej

- wskazuje na mapie III Rzeczpospolitą i jej sąsiadów (29.3)
- wyjaśnia, jakie najważniejsze zmiany zaszły w Polsce w 1989 r. (29.3)

Polska współczesna

1. Polska – państwem demokratycznym

- wyjaśnia, w czym wyraża się demokratyczny charakter państwa polskiego, używając pojęć: wolne wybory, wolność słowa, wolne media, konstytucja (4.1)
- podaje przykłady praw i obowiązków obywateli Rzeczypospolitej Polskiej (4.3)

2. Władza – jej uprawnienia i ograniczenia

- wymienia organy władzy w Rzeczypospolitej Polskiej: parlament, prezydent, rząd, sądy i omawia najważniejszą funkcję każdego z tych organów w systemie politycznym (4.2)

3. Jakie są prawa dziecka?

- omawia wybrane prawa dziecka i podaje, gdzie można się zwrócić, gdy są one łamane (4.4)

4. Społeczeństwo polskie wobec wyzwań współczesności

- wyjaśnia znaczenie pracy w życiu człowieka i dostrzega jej społeczny podział (5.1)
- opisuje różne grupy społeczne, wskazując ich role w społeczeństwie (5.2)
- podaje przykłady ważnych problemów współczesnej Polski, korzystając z różnych źródeł informacji (od osób dorosłych, z prasy, radia, telewizji, Internetu) (5.3)

Polska i świat

1. Unia Europejska

- opowiada o uczestnictwie Polski we wspólnocie europejskiej, używając pojęć: Unia Europejska, europejska solidarność, stosunki międzynarodowe, oraz rozpoznaje symbole unijne: flagę i hymn Unii Europejskiej (Oda do radości) (6)

2. Polska w Unii Europejskiej

- opowiada o uczestnictwie Polski we wspólnocie europejskiej, używając pojęć: Unia Europejska, europejska solidarność, stosunki międzynarodowe, oraz rozpoznaje symbole unijne: flagę i hymn Unii Europejskiej (Oda do radości) (6)

3. Na czym polega globalizacja?

- wyjaśnia, co oznacza powiedzenie: „świat stał się mniejszy” i wskazuje przyczyny tego zjawiska (7.1)

4. Korzyści i zagrożenia rewolucji technologicznej

- opisuje i ocenia na przykładach wpływ techniki na środowisko naturalne i życie człowieka (7.2)
- wymienia korzyści i niebezpieczeństwa korzystania z mediów elektronicznych (7.3)

5. Problemy współczesnego świata

- opowiada o przejawach nędzy na świecie oraz formułuje własną opinię o działaniach pomocowych podejmowanych przez państwa lub organizacje pozarządowe (7.4)

6. Wojny we współczesnym świecie

- wyjaśnia na przykładach przyczyny i następstwa konfliktów zbrojnych na świecie (7.5)

PRZYKŁADY WYKORZYSTANIA ZASOBÓW REGIONALNYCH I LOKALNYCH W EDUKACJI HISTORYCZNEJ I SPOŁECZNEJ

KLASA IV

Nie jestem sam – żyję wśród innych

Dlaczego rodzina jest ważna?

- prezentacja pamiątek rodzinnych,
- prezentacja drzew genealogicznych

Na jakich zasadach funkcjonuje moja szkoła?

- przegląd kronik szkolnych,
- przegląd strony internetowej Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Korfantowie
- prezentacja sztandaru szkoły i jego symbolika
- prezentacja proporca przedszkola wchodzącego w skład zespołu szkolno-przedszkolnego i jego symbolika
- przeprowadzenie wywiadów z pracownikami szkoły i przedszkola

Polska – moja Ojczyzna

Kto Ty jesteś – Polak mały!

- prezentacja mapy Polski i Górnego Śląska
- odniesienie do mniejszości niemieckiej mieszkającej na terenie gminy Korfantów

Moja „mała” Ojczyzna

- prezentacja mapy gminy Korfantów
- prezentacja planu Korfantowa
- wykorzystanie publikacji dotyczące dziejów ziem gminy Korfantów
- wycieczka do Urzędu Miejskiego
- ewentualnie udział w sesji Rady Miejskiej
- wykorzystanie materiałów wyborczych z ternu gminy Korfantów

Czym jest historia?

- prezentacja fotogramów zabytków architektonicznych z terenu gminy Korfantów
- wykorzystanie lokalnych publikacji książkowych

KLASA V

Polska Piastów

Państwo Mieszka I

- lokalizacja na mapie Górnego Śląska oraz ziem gminy Korfantów

Jak żyli ludzie w okresie średniowiecza

Szlakiem cystersów, franciszkanów i dominikanów na Śląsku Opolskim

- odniesienie do roli zakonów w średniowieczu na przykładzie zakonów opolskich: cystersów, franciszkanów i dominikanów (opactwo cystersów z Rud, zakon cystersów na Górze św. Anny, Kamień Śląski – Perła Śląska Opolskiego – miejsce urodzenia św. Jacka, Głogówek – pomnik św. Franciszka z Asyżu, zakon franciszkanów Opolu)
- wskazanie na cechy charakterystyczne stylów: romańskiego i gotyckiego na przykładzie budowli śląskich (Kościół katedralny pw. Podwyższenia Krzyża w Opolu, Bazylika pw. św. Jakuba Apostoła i św. Agnieszki, Dziewicy i Męczennicy, portal Kościoła pw. Trójcy Świętej w Korfantowie)

Na zamku rycerskim w Bobolicach

- wskazanie na charakterystyczne cechy zamku średniowiecznego na przykładzie zamków śląskich, np. w Bobolicach

Na opolskim rynku. Miasto średniowieczne i jego mieszkańcy

- opis miasta średniowiecznego na przykładzie Opolu, Nysy, Paczkowa (Polskie Carcassonne) i Byczyny (Opolskie Carcassonne)
- prezentacja symboli cechowych z głowic świeczników procesyjnych z kościoła parafialnego w Korfantowie oraz malowideł z Białej
- analiza planów miast na przykładzie: Opolu, Niemodlina i Korfantowa

Złoty wiek kultury polskiej

Na zamku wawelskim

- odniesienie do Zamku Piastów Śląskich w Brzegu – Śląski Wawel
- wskazanie na cechy stylu renesansowego na przykładzie portali Pałacu w Korfantowie

Wiek wojen

Z wizytą u Jana III Sobieskiego w Wilanowie

- wskazanie na cechy stylu barokowego na przykładzie barokowej wieży Kościoła pw. Trójcy Świętej w Korfantowie oraz neobarokowego budynku nawowego
- prezentacja kościołów barokowych: świętych Piotra i Pawła w Nysie oraz św. Wawrzyńca w Głucholazach

KLASA VI

Rewolucja przemysłowa

Życie w mieście uprzemysłowionym

- odniesienie do fabryki tekstylnej w Prudniku (Frotex)

Pierwsza wojna światowa

Wybuch I wojny światowej. Przebieg działań zbrojnych

- prezentacja historii obozu jeńców wojennych w Łambinowicach
- odniesienie do cmentarza jeńców wojennych w Łambinowicach
- odniesienie do pomników wojennych z terenu gminy Korfantów i Śląska Opolskiego

Odrodzenie państwa polskiego

Walka o granice odrodzonego państwa

- odniesienie do miejsc walki z okupacją niemiecką w czasie powstań śląskich
- odniesienie do plebiscytu górnośląskiego z uwzględnieniem ziem Gminy Korfantów

Polska i świat pomiędzy wojnami

Jeden naród, jedna Rzesza, jeden wódz. Faszyzm niemiecki

- odniesienie do zmian w stylu życia mieszkańców Śląska Opolskiego pod wpływem ideologii faszystowskiej (dokumentacja zdjęciowa, publikacje, wspomnienia)
- wskazanie na ideologizację życia społecznego (posadzenie tzw. dębu Hitlera w Korfantowie) oraz na wzrost militarizmu (Korfantów stał się miastem garnizonowym)

Druga wojna światowa

Okupacja niemiecka i sowiecka na ziemiach polskich

Polacy na frontach II wojny światowej

- odniesienie do funkcjonującego w Korfantowie obozu Polenlager
- spotkanie z kombatantem
- prezentacja pamiątek po kombatantach z terenu gminy Korfantów i powiatu nyskiego

Polska ludowa

Nowy porządek świata

- lokalizacja na mapie Polski Śląska Opolskiego i ziem gminy Korfantów

Komunikacja ziem polskich

- wykorzystanie publikacji odnoszących się do sytuacji ziem gminy Korfantów po 1945 r.

- Odbudowa zniszczeń wojennych**
- wykorzystanie dokumentacji fotograficznej
 - wskazanie kierunków migracji ludności polskiej z Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej na tzw. Ziemię Odzyskaną, w tym na tereny gminy Korfantów
 - rola obozu w Łambinowicach w polityce władz komunistycznych
- Życie codzienne w czasach PRL**
- wykorzystanie publikacji odnoszących się do sytuacji ziem gminy Korfantów po 1945 r.
 - wykorzystanie dokumentacji fotograficznej
- Walka Polaków z dyktaturą komunistyczną**
- wykorzystanie przykładów oporu wobec komunistów na przykładzie postaw mieszkańców gminy Korfantów (opór wobec aresztowania misjonarzy w 1949 r.)
- Solidarność i powstanie III Rzeczypospolitej**
- Polski sierpień 1980 roku**
- wykorzystanie przykładów oporu wobec komunistów na przykładzie postaw mieszkańców gminy Korfantów (ufundowanie witraża Solidarności w kościele parafialnym w Korfantowie)
- Przełom 1989 roku**
- prezentacja materiałów wyborczych z 1989 r. z terenu Śląska Opolskiego i gminy Korfantów
- Polska współczesna**
- Władza – jej uprawnienia i ograniczenia**
- organizacja spotkania z przedstawicielem samorządu terytorialnego (burmistrzem, radnym gminnym)
- Spółczesność polska wobec wyzwań współczesności**
- wskazanie przykładów problemów lokalnych wynikających z globalizacji i zmian cywilizacyjnych
- Polska i świat**
- Polska w Unii Europejskiej**
- zaprezentowania przykładów wykorzystania środków unijnych na rzecz rozwoju gminy Korfantów i Śląska Opolskiego